

BALÁZSI Károly

A közösségi művelődés ideje és rendje

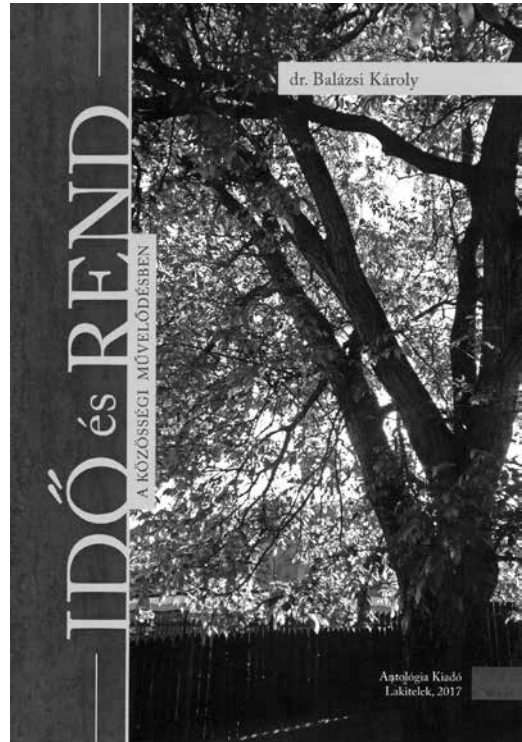

Ritka, mint a fekete holló, hogy valaki az elejétől a vége felé haladva rága át magát egy könyvön. Fekete hollót mondtam, mert rendszeres erdőkerülőként, vízen járóként még nekem sem volt szerencsém fehér hollóval találkozni az elmúlt száz évben. Urbánus lelkektől meg érjük be annyival, hogy a dolmányos varjút nem tévesztik össze a Hunyadiak címerállatával. Rendtartó olvasóként, így magam is a tartalomjegyzékkel és a bevezetővel kezdem forgatni a lapokat, s igyekszem mérlegelni, hogy a befektetett munka szolgálja-e majd fejlődésemet, mivel az élet rövid, az irodalom hosszú. Ha ezt a szerencsés kimenetelt nem is ígérhetem mindenkinek, azt jelenthetem, hogy én már elolvastam a két fedél közé eső összes részletet, így el tudom mondani, hogy a könyv miről szól, miről nem beszél, meg hogy miért pont ebben a formában kerül napvilágra.

Sommásan tekintve a tartalomra, benne három nagyobb témakört igyekszem körüljárni. A szakmatörténeti vázlatban arra tettem kísérletet, hogy mesterségünk eredetéről, koronként változó értelmezéséről és jelenlegi állapotáról fogalmazzak meg néhány gondolatot. Elunván a dicsőséges és hitvány királyokról, a vérben tocsogó háborúkról, tömeggyilkos hadvezérekről és cinkelt lapokkal kártyázó diplomatákról szóló történetudományi műveket, egy hivatásszerűen űzött szakma nevezetes névtelenjeit szeretném felragyogtatni. Az igaz embert lámpással kereső Diogenész, a csendháborító Naszreddin

Hodzsát és a szabadcsapatokat verbuváló *Bekepalit* invitálok asztalunkhoz, beszélgető partnerekként. Az eleven közösségi létformák színrelépésének és felbomlásának okait kutatom. A cselekvő közösségek története persze leginkább a művelődés történetébe ágyazottan, a kultúra közegében jeleníthető meg, abban a szellemvilágban, amely egyáltalán értelmet adhat evilági létünknek. Csak sajnálattal állapíthatjuk meg, hogy az emberi lény törekvéseinek e fősodratú árama gyakran kerül kiszolgáltatott helyzetbe az úgynevezett nagypolitika mozgásirányának következtében. Ezért szemmel kell tartanunk a hagyományos történetírás főbb eseményeit is, noha azt a vadság korából ránk maradt tehertételként cipeljük magunkkal. Ezek az egymásra rétegződő szempontok aztán olykor egyenetlenné és eklektikusává teszik eszmefuttatásunkat, de fontosabb, hogy a jelenséget és a lényegyet igyekezzünk egymástól megkülönböztetni. Az meg már természetes, hogy az időben előre haladva, egyre részletezőbbek vagyunk, hiszen mi lehet számunkra fontosabb a mi időnkénél, múlandó életünk jelenidejénél. Házra és házra csak itt találhatunk.

A könyv második egysége szakmai fejezetekre tagolódik, a harmadik rész pedig egy nagy európai és magyar művelődéstörténeti mozgalommal, illetve annak intézményszerű formájával, a népfőiskolával foglalkozik. Amikor szakmáról beszélünk, akkor hagyományos értelemben népművelésre gon-

dolunk, amelynek elnevezése és folyamatos változásban leledző tartalma, előbb a közművelődés, majd a közösségi művelődés szó- és fogalomhasználati alakjában jelenik meg, beleértve egyéb leánykori neveket is (mint közösségfejlesztő, közösségszervező, kulturális menedzser stb.). Az erre vonatkozó teoretikus, történeti és gyakorlati közelítések egyaránt elkerülhetetlenek, mivel a pontosságra törekvő fogalmak, összefüggések és a gyakorlatban kipróbált példák talán hozzájárulhatnak szakmai identitásunk fejlesztéséhez, mesterségünk társadalmi presztízsének növeléséhez. A települések történetileg kialakult változatait, mozgásirányát és szerkezeti sajátosságait taglaló önálló fejezet lát-szólag így is kilóg a sorból, de ha komolyan gondoljuk, hogy a közösségfejlesztés egyben településfejlesztést, községfejlesztést is jelent, nem árt tanulmányozni a közösségek konkrét életterét is, az épített környezetet, annak intim és nyilvános tereivel együtt. A

metodikai egység egyes elemeit pedig tetszés szerint cserélhetjük, bővíthetjük, azokat fel-
lapozható példatárként hasznosíthatjuk.

A népfőiskolai harmadrész, a mozgalom hazai és európai történetének vázlatát adja, olyan terjedelemben, amely talán részét kell képezze szakmai műveltségünknek. Az intézményesülés jelenben és a belátható jövőben várható kiteljesülése miatt foglalkozunk bővebben a Lakiteleki Népfőiskolával és az-
zal a kormányzati jóváhagyást elnyert koncepcióval, amely a Kárpát-medencei hálózat kiépítését tervezte meg.

Végül a függelékben egy velem készült interjú olvashatnak azok, akik történetesen nemcsak arra kíváncsiak, hogy mit mond, hanem arra is, hogy ki mondja. Ez a közismert, bár vitatható szólásmód annyiban indokolt, hogy ismerős tájakat is különbözőképpen járunk be mindahányan. Csereszabatos optikáinknak különbözőzik a fókusz távolsága, látószögünk pedig főképpen előéletünk által

determinált. De miért is tagadnánk a szubjektivitást? Sikereink, kudarcaink küzdőterét és szerelmünk tárgyát nem nézhetjük hidegen objektívtól tárgyilagossággal. Ez esetben pedig mindkét alapeset fennáll. A specifikum talán csak abban nyilvánul meg, hogy a szerző, szakmai életútja során – hol tudatos választás nyomán, hol kényszerűségtől hajtva – beleártotta magát a művelődési szféra majd minden változatába. Már csak ezért is vonakodik szétválasztani mindazt, ami egybetartozik.

Be kell vallanunk hiányosságainkat is. Írás közben érti meg az ember, hogy néhány dolgot csak nagyon bonyolultan-tapintatosan, nagyon körültekintően lehetne kifejezni. Ezeket jobb elfelejteni. Távolabbról nézvést lekerekednek a szögletek is. Más fontos tartalmak azért maradtak ki a könyvből, mert nem ismerjük őket kellő alapossággal. Sajnos vonatkozik ez sok nagyszerű kollégára is, akik áldozatos munkájukkal évek, évtizedek óta szolgálják megtartó közösségeiket. Mert útjaink nem keresztezték egymást, meg a szenzációt hajszoló média sem vetítette rájuk eszelősen cikázó reflektorait. Pedig ezt a szorgos derékhadat – fiatalokat és középkorúakat – illeti minden tisztelet. Nélkülük a világ egy tapodtat sem mozdulna előre. Ők a jövőndő fehérei. De nem sok szó esik a szakképzésről, az utánpótlás nevelésének kulcsfontosságú intézményeiről, a még kísérleti szakaszban lévő mesterképzésről sem, pedig (eltérő előjelű) tapasztalataink bőven vannak e tárgyban. E témakör nagyobb teret igényelne. És persze ott vannak a tiszteletbeli népművelők, akik hol papok, hol polgármesterek, vagy éppen méhészek, tanárok, kocsmárosok, informatikusok vagy mérnökök, netán közmunkára kényszerültek. Csak a köz ügyeibe való folytonos beavatkozás a közös nevezőjük. Mindannyian ismerünk ilyen csodabogarakat. Segítsük őket, álljunk ki értük, ha olykor nehezünkre esik is.

Nem az én tisztem véleményét nyilvánítani stílári kérdésekben, de a visszajelzések-ből érzékelem, van, akit szórakoztat, van, akit

irritál szövegformálásom rendje. Talán írhatam volna alázatosabban, szakszerűbben, tanárosan-terjengősen. De a nép nyelvén szólva: a kutyát is meg lehet tanítani egeret fogni, de a macskát könnyebb. Szándékaim szerint azért erősen törekedtem a könyv címében előlegezett idővel és renddel való gazdálkodásra. Időrend szerint követni az időtállóknak tartott történéseket és rendbe szedni az örökösen széthullani vágyó szálatkat. Hátha nem feslik szét mindig a törvény szövedéke.

(Balázs Károly: Idő és rend a közösségi művelődésben. Antológia Kiadó, Lakitelek, 2017. 360 o. ISBN 978-615-5428-89-0. Szerkesztőségünk a kötetet a Bevezetés részletének közlésével ajánlja az olvasók figyelmébe. A könyv hozzáférhető a kiadóban: <http://nepfoiskola.lakitelek.hu>, illetve a NMI Művelődési Intézet Nonprofit Közhasznú Kft-nél: <http://kozosszegimuelodes.hu>)